ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՀԱԽԱՔԱԾՈՅ

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ, ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ, ԳԱՂՄԱԿԱՆ, ՈՒՐՈՒՄՆԱԿԱՆ,
ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ, ԵՒԱՅԼ ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԵԱՅ
ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՎԷՊԵՐ, ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ, ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ԽԱՂԵՐ

Է. ՀԱՏՈՐ - ՏԷՏՐՑ

1888

عارف نظارت جليلەسنك نومرو ١٦٩ سنه ٩٩ صفر ١٢ رخصت نامەسيله طبع اولنمشدر

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ
ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ

ՏԵՏՐ 8 1888 ՀԱՏՈՐ Ի

ՄԱՅԻՍԻ ՕՐ Մ'Է

Մայիսի օր մ'է.
Հովուուհին դիմէ,
կայտառ եւ ուրախ,
Այգուն ի փարախ.
Մայիսի օր մ'է.
Գլգուանօք սեղմէ
Գառնուկն որ՝ անվախ՝
Ջայնէ, մէ՛, մէ՛, մէ՛...:

Մայիսի օր մ'է.
Գարնային հողմէ
Հերքն իւր ի տատան
Կուգան ու կ'երթան.
Մայիսի օր մ'է.
Եւ վինչ նա ցեմէ,
Իւր շուրջ կը թնդան
Մայիւնք, մէ՛, մէ՛, մէ՛...:

Մայիսի օր մ'է.
Մէն մաքի մօրմէ,
Իւր մատամբք արագ
Կաթն յորդակարագ
— Մայիսի օր մ'է —
Ասպա նա քամէ,
Մինչ գառնուկք՝ անյագ՝
Աղերսեն, մէ՛, մէ՛,...:

Մայիսի օր մ'է.
Չի ոչինչ մեղմէ
Գառինն ըզպապակ
Քան կաթն անապակ
— Մայիսի օր մ'է —
Չոր առատ կըմէ
Անվերջ ի փափաք
Եւ երգէ, մէ՛, մէ՛,...:

Մայիսի օր մ'է.
Այլ երբ նա կազմէ
Մի լեցուն աման
Կաթ ձիւնամըման,
— Մայիսի օր մ'է —
Ցամենայն կողմէ
Շեշտերով ցասման
Գոչեն, մէ՛, մէ՛, մէ՛...:

ԱՂԵՔ. Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ՄԱՐԿԵԴԻՍ ԵՒՓՐՈՍԻՆԷ

Ս.յս չքնաղազեղ Մարկեդիան, Տրայիանոսի թագաւորութեան ժամանակ, Ապողոդոր անուանի երեւելի ճարտարապետի մը դուստրն էր, պզտիկուց պարկեշտութեամբ մեծցած։ Թանգահագործներն ու նկարիչները դեղեցկութեան գաղափարն ունենալու համար, շատ կը ջանային որ անոր պատկերը նկարեն, բայց չէր մօղուր։ Որչափ որ թէ՛ ինք և թէ իր ծնողքը չէին ուզեր այս բանը, ընդհակառակը ամէն տեղ իր կերպարանքը նկարուած կամ քանդակուած կը տեսնէր Մարկեդիա։ Հռովմի բոլոր պատկերահանք և քանդակագործք երբ լսէին թէ Մարկեդիա տեղ մը գացած է, իրենք ալ կ'երթային, և իրենց մտաերմով անոր նկարը ու վեհաշուք հասակը կը նկարէին։ Մարկեդիա Եւփրոսինէ, այսչափ գեղեցիկ լինելէն զատ՝ խելացի, զուարթաբարոյ ու դիտուն ալ էր։ Գեղարուեստից և բանաստեղծութեան լաւ հմտութիւն ունէր։ Գեղեցիկ ոտանաւորներ կը չինէր ու ճարտարապետութեան ալ այնպիսի կիրթ ճաշակ ու հմտութիւն ունէր, որ հայրը՝ իւր չինելիք չէնքերուն նախագիծը անոր քննել կուտար, և գործի մը համար վերջնական որոշում չէր տար՝ մինչեւ որ անոր չի ցուցնէր։ Տրայիանոս թագաւորին մեռնելէն յետոյ, Ադրիանոս կայսրը գահակալեց, որ իւր կայսերական ծիրանիին ներքեւ՝ արուեստասիրի վսեմասիրու-

թիւն կը պահէր։ վասն զի տէրութեան մէջ ամենէն մեծ լինելն բաւ չի համարելով՝ կուզէր որ իւր ժամանակին ամենէն երեւելի նկարիչն ու ամենէն վարպետ ճարտարապետն ալ ինք ըլլայ։ Ուստի Աստղիկի տաճար մը չինել տուաւ՝ յատակագիծը ինք յօրինելով։

Ալողոդորի յանդգնեցաւ մեծ կայսեր չինած գործին մէջ պակասութիւն գըտնելու։ Աղրիանոս վարպետ ըլլալու ընդհատութեամբ բարկանալով՝ միտքը դրաւ, որ վրէժ առնէ անկէ իւր վարպետութեանը չը հաւնելուն համար։ Այն միջոցին, Հռոմի մէջ խռովութիւն մը պատահելով՝ կայսրը յարմար տեսաւ հասնելոյ զայս և Ալողոդորը յանցաւոր խռովարարաց ցուցակին մէջ անցնել տուաւ։ Յետոյ տուա վկայից միջոցաւ դատաստանի ենթարկեցին, վատասիրտ դատաւորք առանց քննելու դատապարտեցին այս անուանի ճարտարապետն։ Ադրիանոս կայսրն ալ անոր մահապարտութեան վճիռը տուաւ։

Մարկելիա Եվրոսինէին իւր հօրը վրայ ցցուցած որդիական սիրոյն ու մեծարանացը նմանն ամենեւին տեսնուած չէ։ Նախ և առաջ գնաց Ադրիանոսին ոտքն ինկաւ, և երբոր չկարողացաւ անոր սիրտը գտցրացնել իւր թախած արտասուքներովը՝ մինչեւ հօրը դէմաստութեան տեղը միասին գնաց։ Յետոյ տուն դարձաւ՝ միտքը դնելով՝ որ ա՛լ ամէն դատապարտելոյ ազատնուելէն յետոյ իւր կեանքը վերջացնէ։

Բայց այսպիսի սասկալի բաժանումէ առաջ և դեռ հօրը քովէ չի գացած լաւ մը մտածեց։ Գեղեցկի դաղափար մը ծագեցաւ իւր մտայ մէջ որ իւր անունն ու որդիական սիրոյն յիշատակը յաւիտեան անկորուստ պահէ։

Այս դաղափարն ճերմակ մարմարիոնէ փոքրիկ տաճար մ'էր։ Տաճարին մէջ սիւներու վրայ առած հոյակապ ճեմելիքի մը մէջտեղը Ալողոդորի արձանը դրուած էր։ Այս անուանի ճարտարապետին չորս կողմը բոլոր արհեստից նշանները դըրուած էին, և իր մէկ ձեռքն ալ աղջկանը կուրծքին վրայ դրած էր՝ այս միակատար քարէ չինուած արձաններուն վերի կողմն ալ անմահութեան Աստուածուհին կար, որ Ալողոդորին դուխը կը պսակէր։ Այս արձանին մօտ պորփիւրէ գերեզման մը կար, որուն չորս կողմը ճարտարութեան ոգիներ չարուած արտասուք կը թափէին, մահն ալ գերեզմանին վրայ դրուած քարը իւր մանգաղին ծայրովը վեր կը վերցնէր։ Սոյն տեղն ալ մի քանի արձաններ կային միակատար քարէ չինուած, որու վրայ փորագրուած էր հետեւեալը։ Եւրոսինէն իւր մօրը դիրկէն փախչիլ կուզէր, որ Ալողոդորին քովը երթայ։ Ձախ ձեռքը պալարած թուղթ մը կար, որու վրայ դրուած էր։ « Թո՛ղ տուր ինձ, դիս կը կանչէ, անոր մեռնելէն յետոյ այլեւս ապրիլ չեմ ուզեր։ »

Մարկելիայի մայրը թոյլ տուաւ որ այս բաղմաձախ չինքը չինել տայ, վասն զի կը յուսար որ իւր սիրական աղջիկը խելքը միտքը իւր արհեստին տալով՝ կըսկիծը կը մոռնայ քիչ մը։ Նէ յիրաւի Մարկելիա մինչեւ որ այս չինքը աւարտեց՝ այնպէս ձեւացուց՝ որ իւր դժբաղդութեան յաւերտն համբերութեամբ կը տանի։ Ալողոդորի յիշատակին հաճար չինուած տաճարը տարի մը տեւեց։ Քանի՛ որ գործը յաւարտ կերթար՝ իւր գերեզիկ դէմքը կը զուարթանար։ Երբոր աւարտեցաւ չինքը՝ Եւրոսինէն վերըսաին առաջուան պէս տրամեցաւ, և ընկըճաւ կերակուր չուտել։ Չատ տխրեց ու թախանձեց մայրը, որ այս ախտալի դիտաւորութենէն հա կենայ, բայց հը-

նար չեղաւ։ Մարկեղիա քանի մ՚օրուան մէջ թառամեցաւ, ու մօրմէն կամովին մեռնելուն համար թողուելուն խնդրելով մեռաւ։

Ահա՛ այսպէս վերջացուց իւր կեանքը Սպողդօրին աղջիկը. մեռած առեն տասուրեք ու կէս տարեկան էր։

ՊԱՐԹՕԼՏԻ ԱՐՁԱՆԸ.

Հանդիսաս Ս. տարւոյ 20ՐԴ տետրին մէջ՝ աշխարհիս եօթն հրաշալեաց մին եղող Հռոդոսի արձանին վրայ բաւական տեղեկութիւն տուած ենք, իսկ ներկայ թուով՝ կուզենք խօսիլ Պարթօլտիի ազատութեան արձանին վրայ։

Պարթօլտիի այս արձանը, որոյ պատկերը տակ կը ներկայացնենք, դարուս մէջ չինուած արձաններու հսկայն է, թէ նիւթական մեծութեամբ և թէ՛ արհեստական ճարտարութեամբ։ Արձանը Ֆրանսայի մէջ, ի Բարիզ, Պարթօլտի կղբարց գործարանին մէջ չինուեցաւ ծախիւք Ֆրանսական ազգին՝ իբր նուէր առ Ամերիկացիս, և որ Նիւ-Եօրքի նաւահանգստին մէջ գտնուած Պէդլօէ կղզւոյն վրայ երեսն ի ցառանա դարձած հաստատուեցաւ, իբրև ազատ այն միտքը որ ազակցութեան՝ որ Ցառանա նուիրեց Ամերիկայի Անկախութեան հաստատման և որոյ հարիւրերորդ տարեդարձին առթիւ, որ կատարուեցաւ 1876 ին սոյն արձանի կառուցումն որոշուեցաւ Ցառանական-Ամերիկեան ընկերութեան մը միջոցաւ։

46 մեթր է արձանին բարձրութիւնը, ոտքերէն մինչեւ ալ ձեռքը բռնած ջահը, նոյնչափ բարձրութիւն ունի պատուանդանը, և այսպէս ծովուն երեսէն 90-100 մեթր բարձրութիւն պիտի ունենայ, իրեն քով իր դամաճ մը թողուով Հռոդոսի արձանն, որ հազիւ 40-43 մեթր բարձրութիւն ունէր։

Այս մեծութեամբ արձանի մը չինութիւնը յղանալ ո՛րչափ ալ դժուարին է՝ ա՛լ աւելի դժուարին է անոր չինութեան եղանակն ալ որոշել։ Պղնձէ մխոտուր արձան մը անկարելի է 46 մեթր բարձրութեամբ չինել. եթէ մա՛ս առ մաս պատրաստելին՝ այն առեն դարձեալ մասերը կցելու դժուարութիւն կար։ Արդէն թափծուն չինուած մեծաղեայ արձան մը այնքան ծանր կը կշռէ որ Աղատութեան արձանն մկրտիններով հանդերձ չափ ծանր պիտի ըլլար՝ եթէ թափծուն ըլլար։ Այս պատճառաւ Ֆրանսացի արձանագործք հետեւեալ կերպիւ չինեցին։

Նախ պրոտկերը չինել տուին Պ. Էյֆէլ երեւելի ճարտարապետին, որ արձանին ձեւը յղացած էր։ Ասիկա ըուն արձանին $^1/_{16}$ ին չափ փոքր մէ օրինակը չինեցին որ ունէր 2 մեթր 11 բարձրութիւն յատկապէս ցղուելս։ Ցետոյ ասոր քառատասիկ մեծը չինեցին՝ որ իսկականին $^1/_4$ էր և ունէր $8^1/_2$ մեթր բարձրութիւն, և վերջապէս ձեռնարկեցին ըուն արձանին չինութեանը։

Այս ալ հետեւեալ կերպիւ կատարուեցաւ։

Զանազան պատճառներով՝ որ համեմատութիւնները ճշդիւ պահելու կը ծառայէին՝ արձանին այլ և այլ մասերը չինեցին, ինչպէս թեւերը, դլուխը, ձեռքը ջահը, ոտքերը և այլն, որոյ վրայէն գաղափար կազմելով՝ որոյ վրայէն գաղափար կազմելով վերջնական կազմածարները ասին։ Նոյն կմախքը ամբողջովին երկաթէ չինուեցաւ մկ կողմանէ, և մես կոպտանէ պղնձէ բարակ տախտակներ ծեծելով մարմնոյ այլ և այլ ձեւերը կառնէին կազմածարէն օրինակելով և երկաթեայ կմախքին վրայ դամե-

լով։ Սոյն արձանին չինութիւնն իսկ այնչափ հանճարեղ կը սեպուինք, որչափ ուժը տարիէն աւելի տեւեց։ 1876 ին գաղափարը յղացան և դէպ 1884 ին նոր ստեղծագործութիւնը...

Ինչպէս որ ըսինք, 46 մեթր է արձանին բարձրութիւնը ; ըստ է Պօլտոյ Ամերիկեան լրագրին՝ գանուած միակտուր կոթողին 16 մեթր աւելի բարձր։ Ծոցաստամոքսին 2 մ. 45 երկայնութիւն և 1 մ. 44 չորջապատ, եղունգը 0 մ. 33։ Գլուխը առանձինն 4 մ. 40 բարձրութիւն ունի, աչքը 0 մ. 65 լայնք և քիթը 1 մ. 12 երկայնութիւն։ Կըսուի թէ՝ սոյն արձանին վրայ աշխատող պղնձագործք սրչափ կը յառաջանային սոյն գործին մէջ, այնչափ պնդութեանը կը չարժէր իրենց փոքրութեան վրայ երբ քիթին ծակերէն կը մտանէին ու ելլէին։ Մեր փոքրիկ ընթերցողաց դաղափար մը տալու համար՝ սոյն հսկայ արձանին մեծութեան վրայ, պէտք է երեւակայել յարձրահասակ մարդ մը, որ երբ արձանին չրմանց վրայ կայնի՝ հազիւ գլուխը արձանին արտեւանունքին կը հասնի։ Կըսուի նաեւ թէ՝ Գ. Պարթօլտի իւր մայրն օրինակ առած է այս արձանին, որ դեղեցկութեան և կազմուածքի մասին նշանաւոր է եղեր։

Գլխուն դագաթէն 5 ճաճանչներ կը ծնին, ուն մի ճաճանչ ոսկեզօծեալ, որով ցերեկին արեգական ճառագայթները ցոլացնելով կը վայլին և գիշերը ելեքտրականութեան լոյս կարձակեն հինգ տարբեր ուղղութիւններով, ու արձանը կը ծառայէ իրը փարոս։ Ճաճանչներն ունին $3\frac{1}{2}$ մեթր երկայնութիւն։

1878 ին Փարիզի մեծ արուեստանոցին մէջ ի տես դրուեցաւ գլուխը։ Տասնէ աւելի անձինք կարող եղան այս գլխուն մէջ ժողովել և 26 անձինք ճաշեցին արձանին փորին մէջ և ծառայ-

ՊԱՐԹՕԼՏԻ ԱՐՁԱՆԸ

ներըը ամենայն դիւրութեամբ կը չրջէին։ Այդ թուին մէջ առնդուզ մը կայ՝ որով մինչեւ քահին քալ կ'ելլուի։ 15 հոգի պիւրութեամբ կը չրջին քահին բոլորտիքը, ուր պիտի կենան նաւահանգստին պահապանք։

Սոյն հոկտ. արձանը 350 կտորի վերածուելով փոխադրուեցաւ ի Նիւ-Եօրք. ամբողջ արձանին ծանրութիւնն է 200,000 քիլոկրամ և բոլոր գործին համար ծախք եղած է աւելի քան մէկ միլիոն ֆրանք։

1884 յունիս 4ին, Պ. ոը Լէսէպս, որ սոյն արձանը չինել տուող ընկերութեան նախագահն էր, հանդիսապէս յանձնեց արձանը Պ. Մորդընի, որ ըսյն ընդունելու համար ուղարկուած էր ի Գաղղիա։ Օգոստոսի 5ին Նիւ Եօրքի մէջ կատարուեցաւ արձանին պատուանդանին հիման առաջին վէմը դնելու հանդէսը։ Հիման առաջին քարն, որ միակտուր կրանիտէ ահաւոր մեծութեամբ զանգուած մ'է, տեղւոյն մօտ պատրաստ էր՝ իջեցնելու համար հաւասարակշիռ մեծութեամբ ընդարձակ քառակուսի փոսի մը մէջ, յորում պիտի ծածկէր նաև պղնձեայ անօթը, որուն մէջ դրուած էին յիշատակարանները, մետաղները, դրամները, Պարթօլտիի լուսանկարն, օրագիրները, և այլն։

Որմնադրապետ դլխաւորն յետ հիման քարը հաստատուելուն՝ արձանեայ ծեփիչով մը սկիզբն առաւ կրոյ գործածութեան։ Յետոյ իւր տեղապահն խօսեցաւ ճարտարապետ ճառ մը՝ յայտնելով որ այն մեծ արձանին կանգնումն կը միացնէր երկու մեծամեծ ժողովուրդներ, այսինքն զԱմերիկացիս և զԳաղղիացիս, որոյ պատասխանեց Նիւ-Եօրքի գաղղիական դեսպանն։

Արձանն յունիս 17ին Նիւ-Եօրքի նաւահանգիստն հասաւ և շատ չքեղ հանդիսիւ ընդունուեցաւ։ Իսկ արձանի բացման հանդէսը կատարուեցաւ 1886 հոկ. 27ին։ Քանի հազարէ աւելի հանդիսականք ներկայ գտնուեցան սոյն հանդիսին, ինչպէս նաև Միացեալ Նահանգաց նախագահն, Պ. ոը Լէսէպս, Պ. Օկլեւթ Պարթօլտի և ուրիշ գաղղիացի հիւրեր, որք յատկապէս Ֆրանսայէն եկած էին՝ բացման հանդիսին ներկայ գտնուելու համար։

ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԸ

(Շարունակութիւն, տես տեսար 7)

Ոչ ևս ուղղութիւն, ոչ ևս խրատ, այլ բացարձակ ազատութիւն։ Փոշտոյ և սարդերու անխոնջ ախոյեան, Ռօզալի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ կաւէր, գինեփառնէն և ցորենոյ չուխմարանն միշտ մաքուր կը պահէր։ Ճերմակեղինոյ մաքրութիւնը, նոցա խնամքով պահպանելը, դղրոցներուն կանոնաւորութիւնը, տպակիներուն փայլունութիւնը և վարպետներուն առանց մի բծի ըլլալը, ամէն առանք Ռօզալիի պատիւ կը բերէին։ Նորա բազում գործոց գլխաւոր առեն, երբ օդը դէղեցիկ կը լինէր, պարտէզ կիջնէր։ Արման, պարտիզպանն իր առաջին ուսուցչէն եղաւ։ Շատ հարցումներ կուղղէր նմա, և որովհետեւ հեզ բնաւորութիւն մ'ունէր, ամէն իւր դիտցածն կը սէր։ Պաղոց եղանակին մէջ անգործ չէր կենար։ Ամէն բանի հաւաքումն առանց ինձի չէր կարող ըլլալ, ես կարչէի ինչ որ պէտք էր պահել, տալ կամ վաճառել։ Ռօզալի ալ անգամ մ'աչքէ անցուներէ յետոյ, մօտակայ աղայոց ես անճամբ կը բաժնէի մեր հնձոյ տասա-

նորդը։ « Փոքրիկ թագուհի մը իւր հրապատակաց մէջտեղ », կ'ըսէր Սրման ամենուն դիմաց ցուցնելով։

Ինձի սեպհական փոքրիկ զառախաղի տեղ մ'ունէի, ուր միշտ կը մաքրէի եւ կը ջրկէի, և ուր ծաղիկներ միայն կը տնկէի։ Սակն չարաթ առնոյմէ առնէն դեղեցիկները կը տանէի Ռօզալիի, որպէս զի մօրս դրկի։ Եւ շատ կը զարմանայի տեսնելով որ սուրհանդակն ինձ բան մը չէր յանձնէր վերադարձին։

Սկսայէս տասն և երկու տարեկան եղայ։ Ժամերն արդէն թեռամբ կը տահէին առանց ձանձրոյթ խմանալու։ Ռօզալի և Սրման բնաւ փոյթ չէին տաներ տղիտութեանս վրայ և միայն կը փափաղէին որ երջանիկ ըլլամ։ Կիրակի օրերն, միասին պատարագի կերթայինք, որոյ երեկոց և արարողութեանց յոյժ հետաքրքրքիր կ'ի։ Կը տեսնէի ինձի հասակակից աղջկունք սրբ կը հետեւէին դրքի մէջ այն փոքրիկ սեւ նշաններուն, որոց վրայ հետաքրքրութիւնս չափէն աւելի կը շարժէր, երբ դիսլատածով ձեռքս անցնէր այն խորհրդաւոր բանը որ ըստ Ռօզալիի, « Թուղթն որ կը լսսի » կը կոչուէր »։ Ի՞նչ կրնար ըսել ինձ այդ թուղթը։ Որո՞ւ հարցունէի։ Սրման չէին տացած վայրկեաններուն դլուխն կը շարժէր յորում հետաքրքրութիւնս իւր ուշնեցած հմութիւնն ալ կը դերազանցէր։

— Ինձի հետ եկուր, օրիորդ Էլիզապէթ, ըսաւ Ռօզալի, մատակարարին հետ երկոյն տեսակցութիւն մ'ունենալն կեսոյ, Պարոնն մեզի դեղեցիկ աշխատութիւնն մը ցոյց կուտայ։

Եւ ահա ինք կը բանայ առաջին յարկին սենեակներն ու կը յանձնէ զմեզ երկու տիկնոջ տակն ինչ մաքրելու համար։

— Տէրն պիտի վերադառնայ, պէտք է որ ամէն ինչ կանոնաւոր ըլլայ։

Ռօզալի գզրոյններուն մէջէն հանեց բարձի երեսները, հոլանտական սատաններ, ոսկի մետաքսեայ ծածկոյթները և դորգերը։ Ես ալ յախճապակիներն ու մարմարիոնները մաքրելու տեսէ էի։ կարծես թէ մինչեւ այն տաեն տան մէջ ոչ ոք բնակած էր։ Սատանց ամասպատնօք ու խնամքով դասեակս վարագոյրները կը կախէր, կարասեայ ծածկոյթները կը վերցնէր և ժամացոյցներուն ճոճանակները կը կանոնաւորէր։

— Սյս պատրաստութիւնք որո՞ւ համար են, Ռօզալի՛։ Բարձրասահման անձի մը այցելութեան միթէ կ'սպասես։

— Սատեղ լաւ, Էլիզապէթ, սիրելի հայրդ եւ նա մինակ չվերադառնար, մայր մը և քոյր մը միասին կը բերէ։

— Մա՞յր մը, խիճա չըլլա՞յ։

Ռօզալի աչքերը սրբեց։ Միամիտ բընութիւն, անձնուէր հոգի, կ'զդար սրտին թէ ես մօտակայ ցաւալի տեսակցութեան պատրաստուելու պէտք պիտի ունենայի։ բայց պատրաստելով ի ներքսոյ կրկին ամուսնութիւնն, կը լռէր խոհեմութեամբ։ Վչտացա և երկիւղներուս մէջ սարսուռ մը կ'իմանայի։ Սովորած ազատութեան և անկախութեան, բնազդմամբ կը տեսնէի թէ բազում խոչընդոտներ ինձ վերապահեալ էին։ Եթէ այն վարագոյրն որ կը ծածկէը մայրս բացուէր, չպիտի ուղէի այն տանէն սիրելի մեռելոյս վերադարձն, այլ պիտի ազաչէի նմա որպէս զի սկսի ալ իւր քովը առնու։

Թարգմ. ՍԵՊՈՒՀ Գ. ՄՕԶԵԱՆ

(Շարունակելի)

ՄԱՅՐԻԿԱ ԿՈՐՈՑԳՅԱՑԻ

ՆԿԱՐՀԱՆԵԼՈՒԿ

Մայրիկա կորացցյացի , վիտ.՝ք , ո՞ար Լ. ՀՈՑ

(Շարունակութիւն տես էջ 105)

— Այդ ինչքա՞ն պիտեւոր այդ դուշակութիւնը քեզի համար է, հարցուց Վահէ, որ ընկերոջը չափ պլուրահաճան կը Ձեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ համար կուզէր գրեթէ ինծմէ նախամեծարոտիմ համարիր։ Ան քեզնէ նեւելի վարժեմ կը պնդեմ թէ այդ բարի գուշակութիւնը ինծի համար է։ Ես ալ գիտեմ, բայց Փոխանակ այն պզտիկ խմբակութիւնները վայելելու համար, ուրիշ կախարդներ կ՚անեցին։ Նախատինքներ

Մայիս ամսուան գեղեցիկ առաւօտը, Զարէհ և Վահէ պտոյտը կը սկսէին։ Այն ատենն՝ առաջին անգամ ըլլալով լսեցին կուկուն զուարթ երգերը։ Այս թռչունն լաւագուշակ կ՚ըսեր Զարէհ, որ կ՚ախտ նախապաշարեալ էր։ Իսկ երգերն ինծ կ՚ազդարարեն ուրախութիւնն և առ նուազն սակաւավ քրտնակ մը պիտի գտնեմ։ Ա

րէն վերջը սկսան ծեծկուիլ, և վերջապէս իրարու դէմ բարկացած զատուեցան։

Երկու կուսաբարանները իրարու հանդիպեցան վիրաբուժին տունը, ուր գացած էին վէրքերնին դարմանելու։ Երբ վիրաբուժը անոնց վէրքերը կը նայէր, իրենց կուսին պատճառը պատմեցին անոր և հարցուցին թէ կուկուն այն բարի դուշակութիւնը երկուքէն որո՞ւ համար ըրած կրնայ ըլալ։

Ան ատեն վիրաբուժն սկսաւ խնդալ և ըսաւ.

« Ի՛նչ անմիտ էք։ Թռչունին բարի դուշակութիւնը երկուքնուդ համար չէ եղեր, այլ ինձի համար. վասն զի կուկուին պատճառաւ դլուխնիդ արիւնաթաթաւ հոս եկաք, և եթէ կուկուն մկկուն գրպանը ստակ մնալու պատճառ եղաւ, այն ալ իմ գրպանս է, և ոչ թէ ձերն։ »

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏՈՒՆ

(Շարունակութիւն տես տետր 7)

Փոխանակ աղբի կոյտերը ախոռներու շրջափակներու մէջ դեռեղելու, լատինոյն ի՛ըլար տունէն քիչ մը հեռու դիզել, հովին փչած հակառակ կողմը։ Շրջափակը աղտոտելու տեղ, չանալու է զայն մաքուր պահել, վասն զի անկէ կախում ունի մեծ մասամբ ագարակին բնակչաց շնչելիք մաքուր օդն։

Աւելորդ է ըսել որ երբոր տունն մը չինուի լմննայ, անոր բնակելէ յառաջ պէտք է սպասել որ կատարեալ չոր ըլլայ, և ասոր համար առաւելագոյն երեք ամիսներ, տաքութիւն և լոյս անհրաժեշտ են։ Մեծ անխոհեմութիւն է, պատերը չչորցած, և այս ժամանակամիջոցին առաջ բնակիլ։ Խոնաւ մթնոլորտի մը մէջ բնակիլը զմարդ կ'ենթարկէ յօդացաւութեանց, կոկորդի և կուրծքի հիւանդութեանց։

Տուն մը, փոքր թէ մեծ, անխուսնակ տնակ թէ շքեղ պալատնք, պէտք է որ մեծ եւ լայն պատուհաններ ունենայ, որպէս զի կենսատու լոյսը, զուարթ արեգակը և մաքուր օդը մեծաւոհակ ներս մտնեն։

Խոնարհադոյն խրճիթը, լուսոյ և օդոյ վայելքն լոկ կրնայ ունենալ, վայե՛լք, որ սակայն ուրիշ ամէն բանէ դերադաս է, վասն զի առողջութիւնը և կեանքը կը պահպանէ. « ուր որ լոյս չմտնէր, բժիշկը կը մտնէ։ » Փոքր ծաղկունք, դաշտի խոտերն, ամէն տեսակ տունկերըն, չուքի ներքեւ չեն ամիր. արեգակ պէտք է նոցա աճելու և զարգանալու համար։

Հետեւաբար մարդկային տունին ալ արեգակի պէտք ունի. չուքի, խաւարի մէջ, նա կը տրտմի, կը թոռմի և կը հիւծի։ Այդ լոյն պատուհանները ստէպ բանալու է. ննջելու սենեակին պատուհանները առտուղջ օրը բաց մնալու են, որպէս զի նախորդ գիշերուան պղտկանեալ օդը դուրս ելնէ և տեղը մաքուր օդ գայ։ Պէտք է տունին օդը փոխուի, կանոնաւորապէս չունչ առնէ, եթէ անոր բնակիչներն կ'ուզեն առողջ մթնոլորտ մը շնչել։

Շատ պատահական կանի մէ սենեակներուն պատերը լաթով ներկել։ Վասն զի տարին անգամ մը կարելի կը լինի առատ ջրով պատերն լուալ։ Այս լուացումը միայն մաքրութեան համար չէ. շատ

հարկաւոր է երբ սենեակին մէջ հիւանդ մը պահած է և տարաւորիկ ախտ մը սերմնաւնքն տարածուած են պատերուն վրայ։ Ուստի սենեակ մը որուն մէջ ծաղկէ, թիֆոյէ բռնուած մարդ մը պահած է, պէտք է նախ ապականող օդը լուալով մաքրել և յետոյ բնակիլ ի նմա։ Լուացման ջուրին մէջ դրեթէ մէկ լիտր լուծուած փենական ppտ (acide phénique) խառնելու է, դիւրագիւտ բան մը՝ զոր դեղավաճառք ունին։ Սասվ պատերու և առաղձներու մէջ ծածկուած մահաբեր սերդիկներն կը ջնջուին և ուրիշներ ալ չեն երթար այդ հիւանդութեանց։

Տունին մէջ մասնաւոր տեղ մը կայ, որոյ վրայ առողջապահութիւնը յետին ծայր խնամքով հսկելու է. և որուն վրայօք մէկ քանի խօսք պիտի ըսեմ։ Այս տեղն արտաքնոցն է։ Կոյանոցը լեցուն նիւթերն միշտ վնասակար են, որովհետեւ մարդուն աղբը անասնոց աղբին չափ անմաքուր և վնասակար է. խակ երբոր տան մէջ հիւանդ մը դտնուի, այդ նիւթերը ոչ միայն վնասակար են, այլ և ըսպանիչ։ Դիտնալու էք որ խել մը տարաւորիկ հիւանդութեանց սերմերն հիւանդին կղկղանոց մէջ կը դանուին։

Ասոր վրայ ձեզի զարհուրելի օրինակ մը պիտի յիշատակեմ։ Քանի մը տարի յառաջ ազատակազանի մը աղջիկը թիֆոյէ բռնուելուն. հայրը՝ հիւանդին վերնասակար կղկղանքը փոխանակ խորունկ տեղ մը թաղելու, տան չրջարաիին հողին վրայ կը թաղէ. այդ տեղը հողը առաղուտ ըլլալով խիստ թաւանցական էր, այնպէս որ նիւթերն աւազին մղուելուն և դացին ապականելին մինչեւ մէկ քանի մէթր խորութեան մէջ, առուրերկրեայ ազբիւր մը։ Այդ աղբեր ջուրը խողովակներու միջոցաւ քաղաք առաւած էր և բնակիչներուն կէսը զայն կը դործածէին։ Ի՞նչ պատահեցաւ. այդ սոսկալի հիւանդութիւնն չուրին միջոցաւ քաղաք փոխադրուեցաւ և տուներուն մէջ տարածուեցաւ. թիֆոյի հանճարակ հիւանդութիւն մը ծագեցաւ, հազարի չափ մարդիկ բռնուեցան և հարիւրի չափ մեռան։

Մի՛ մոռնաք երբէք այս դէպքը, որ ձեզի ցոյց կուտայ անուերելի անհոգութեան մը սարսափելի հետեւանքներն և յիշեցէք թէ հիւանդի մը կղկղանքը պէտք է միշտ մաքրուին փենական ppտով՝ կոյանոցը կամ հողի մէջ չթաղած։ Տունի մը կոյանոցը կրնանք նմանցնել տուփի մը՝ հիւանդութիւններով լեցուն որ սենեակնիս պատճառով մը դուրս կ'ելլեն, ուստի հարկ անհրաժեշտ է այդ տուփը մրսպէս փակել։ Ձեմիշներու մէջ օդը անպակաս ըլլալու է, առատ ջրով լուալու է զայնս, և մանաւանդ շատ մաքուր պահելու է։ Կոյանոցը պէտք է լաւ մը կրաղիւսով ծեփուած ըլլայ, և ժամանակ առ ժամանակ սպասելու է զայն։ Երբոր տունին մէջ փոխադրական հիւանդութենէ մը բռնուած մէկը դտնուի, ամէն օր արտաքնոցներու մէջ քիչ մը փենական թթու թափելու է, ապականութեան սերմերն սպառնելու համար։

Ահա՛ աղայքս, առողջ տունի մը գլխաւոր պայմաններն որք պարզ և դիւրին են. հարկ չ'է հարուստ ըլլալ զայնս դործադրելու համար. աղքատ մարդն խակ քիչ մը ճարպարութեամբ կրնայ զայնս ի դործ դնել վասն զի իւր ընտանեաց առողջութիւնը, կեանքը անկէ կախումն ունին։ Շատ անդամ մէկ մարդու արարքէն կախումն ունի հազարաւոր մարդոց կեանքը. ապացոյց այն ազետալի դէպքը զոր ձեզ պատմեցի. վասն զի, սիրելիքս, այս աշխարհիս վրայ ո՛չ ոք կրնայ ա-

ռանձնանալ իւր նմանեներէն և ըսել. ամէն ոք իւր անձին համար (chacun pour soi)։ Ո՛չ, մանաւանդ ըսելու է. իւրաքանչիւր ոք ամենուն համար և ամենքը իւրաքանչիւրին համար. (chacun pour tous et tous pour chacun)։

Ով որ իւր առողջութիւնը կը պահպանէ, մի և նոյն ատեն իւր նմանեաց առողջութիւնը կը պահպանէ. ով որ հոգ չտանիր անոր, ով որ բնութեան օրէնքները ոտքի տակ կառնու, ով որ չարաչուչն կեանք կը վարէ, այնպիսին մէնջենաւոր սպառնալիք մը, տհպալի վտանգ մ'է իւր նմանեաց, մարդկութեան։

Գասր գիւղ, ՅՈՎՍԵՓ Մ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ

(Շարունակելի)

ՀԱՍԱՐՕՑ ՑԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ԵՒ

ՍՐԲԱԶԱՆ ՏԵՂԵՑՒՑ

ԳԼՈՒԽ Գ.

Սրբոց Յակոբեանց Վանք Հայոց

(Շարունակութիւն տես բիւ. 7)

Սուրբ Մինասայ Թաղին հիւսիսային արեւմտեան անկիւնն եղած նեղ սանդուղներով վանուց տանիքները կ'ելնուի, ուղղակի եղած տանիքն Աբեղայ Թաղին, և աջ կողմինն ալ Ս. Էջմիածնայ եկեղեցւոյն տանիքն է, ուր է նաև պանդխտատունը։ Աբեղայ տանիքին վրայէն վանուց ընդարձակ պարտէզներուն վրայ կը նայուի, որք նոճիի, մայրի և այլն ազգատեսակ ծառերով լի են։ Յառաջանալով այս տեղէն և արեւելեան կողմն երթալով տեսած Ս. Հարութեան մատուռի դրան առջեւէն քիչ մը անդին կառարի մը ելլէն քանի մը աստիճաններով վար նոր դուռ մի կ'երեւի երկփեղկ։ Այս է այժմեան Թանգարանը։ Մէջը երկու դուռ ունի, մին հարաւային կողմն՝ որ կը տանի Մամռուտն, միւսն հիւսիսային կողմն որ է բուն Թանգարանի դուռն։ Հին աստենէ ի վեր այս սենեակն «Հին Պատրիարքարան» կը կոչուի, որ հետզհետէ շատ բաներու վերածուեցաւ։ 1832ին առաջին յատարանը հոս հաստատուեցաւ, և առաջին դիրքն տպաւորուեցաւ որ է Աղթամարայ։ Բաւական ժամանակ վերջը մտածուն և գրերն ուրիշ տեղ փոխադրելով, այն տեղն Նորոգութիւն մը տեսնելէն ղկնի, ժամանակ մ'ալ վարժատուն եղաւ։ Եւ այժմ Թանգարան է։ Հանդուցեալ Եսայի Պատրիարքի ջանքով և աշխատութեամբ, որուն մէջ այժմ 1800 կտոր ձեռագիր հին մատեան կայ, բայց ի տպեալ գրքերէն՝ որոց թիւը 600ի կը հասնի։

Թանգարանէն դուրս դէպ ի աջ կողմը ծառուելով Թանգարանի արեւմտեան պատին վերջին ծայրը, լայ դուռ մը կայ, ուրկէ մտնելով և քիչ մը յառաջ՝ մեր դէմը երկու դուռ կ'ելնէ, մին վար իջնալու և միւսն մի քանի աստիճաններով վեր ելնելու։ Վերի դռնէն ներս մտած ժամանակնիս անմիջապէս աջ ու ձախ կողմ երեք դռներ կ'երեւին, որոց դէմառ դէմ եղած երկուքը սենեակներ և միւսն Ս. Թէոդորոսի Եկեղեցւոյն տանիքին դուռն են։ Ուղղակի երթալով և փոքր ինչ անդին դէպ ի աջ կողմ չեղելով հարաւային տանիքին վրայ կը տեսնենք փոքրիկ մատուռ մը Հոգւոյն Սրբոյ, որոյ դրան վրայի պատկերէն ևս յայտնի է։ Այս մատրան մէջ ալ տարին մի քանի անգամ պատարագ մատուցանել օրեր Ս. Պա-

պարագ կը մատուցանէ։ Նա դառնալով մինչեւ թանդարանի դուռը և յառաջանալով քիչ մ՚առեն, սենեկի մը դրան առջեւ եղած աստիճաններէն վեր սուրբ Սահիանոսի եկեղեցւոյն տանիքը կ՚իջնենք, ուր մեր ղեկին դուռ մը կուգայ տախտակեայ որ ուխտաւորաց ժամանակ գոց կը մնայ։ Այս դռնէն դուրս դարձեալ տանիք է, որուն արեւելեան պատին հիւսիսային անկիւնը դուռ մը կայ, 14 աստիճաններով վար սուրբ Թէոդորոսի եկեղեցին կ՚իջնուի, այս դուռն եկեղեցւոյն հարաւային կողմն է և առիկ կը մնանն միշտ մխարանք և ուխտաւորք ի սուրբ եկեղեցին, ըստ որում արեւմտեան կողմն եղած դուռն միշտ գոց կը մնայ։ Արեւմտեան դրան վրայ հետեւեալ յիշատակարանն գրուած է։

« Ախոջայանի բէկն և զկողակից նորա և զորդին և զգուշէն յիշեցէք ի Քրիստոս։ Թվին, ՌԺԴ։ (1564)։

Հարաւային դրան առջեւ եղած փոքրիկ դաւթին մէջ սեղան մը կայ յանուն Ս։ Թադէոսի և Սանդխտոյ կուսին։ Սեղանն ալիտակ կճեայ քարէ է, բաւական արուեստիւ և ճաշակաւ չինուած պատկերազարդ։

Մանենք սուրբ եկեղեցին որ առանց սիւնի է, ունի 23 կանգուն երկայնութիւն և 10 կանգուն լայնութիւն։

Այս եկեղեցին չինել տուած է Լեւոն Թագաւորն 1286 Թուականին, ի յիշատակ եղբօր իւրոյ Թորոսի, որ եգիպտացւոց դէմ ըրած պատերազմին մէջ մեռաւ։ Մարմինը հոս փոխադրուած է, ուր և գերեզմանը եկեղեցւոյ հիւսիսային անկիւնը կը գտնուի, կ՚ըսէ Հաննէ պատմագիրը, բայց առանց վիմաքարի։

Եկեղեցւոյ աւագ սեղանն յանուն Ս։ Թէոդորոսի է, և առանձին գաւիթ չունի։ Նոյնպէս է, աջակողմեան դասին մէջ մուտքերնուն աւազան մը կայ երկաթեայ վեղիով փակուած, որ ըստ աւանդութեան Լեւոն Գ։ եղբօր Թորոսի գերեզմանն է կ՚ըսուի։ Ասոր կաչքար մը կայ, որուն վրայ կը գտնուի յիշատակարան, որ հետեւեալն է։

« Յաւուրս Տէրունական Տէր Դաւիթ Արհիեպիսկոպոսին ես մեղաւոր Մարտիրոս կանգնեցի զխաչս քարեխաչս առ Աստուած, ինձ և ծնողաց իմոց Սարգիս քահանային և Խանումին ես առաւել Յովհաննէսին, Սարխոշին և Մերանչին։ Թվ. ՌԼՔ։ (1590)։

Մկրտութեան աւազանին քով, դասին մէջէն, դուռ մը կայ, ուսկէ մի քանի աստիճաններով սպհարանը կ՚ելնուի, որ սեղան մ՚ունի յանուն Ս։ Կարապետի։ Հոս պատերուն վրայ ազուցած բաւական հին խաչքարեր կան, որոց վրայի վերնագիրներն իրենց թուականի կարգաւ աստ կը դնենք։

« Յիշատակ է Ս։ խաչս Զուզեցի Մերզաջանին, յոստի···է, Վալիջանին, Ամի Սարգիս, Ոսկէ···ի Դաւիթի կողակից Սղանին։ Թվ։ Ո։ (1451)։»

« Խաչս կանգնեցաւ առ Աստուած Պօղոս քահանային և իւր կողակիցին, և իւր որդւոյն Սահակին։ Թվ։ ՈԼՍ։ (1829)»

« Յիշատակ է Ս։ նշանիս Դաւիթ սարկաւագին, և Խաչատուր երիցուն, Մարդարտին, Մարիամին, Սաւային, ի Թվ ՉՀ։ (1454) օգոստոս 1։ »

« Յիշատակ է Խաչս Սղաջանին և ծնողացն։ ՉՀԳ։ (1524)։ »

« Ճիշատակ է Խաչս Զաքեայ Մկըրտիչ, Ովանէս, Սուլթան վաշան, Պապայան · Թվ · ՌԾ · (1591) · »

« Ճիշատակ է Խաչս Ծովհաննէս կաթողիկոսի Թիլկուրանցւոյ և ծնողացն Դաւիթին..... (առանց Թուականի) · »

Աւագ սեղանի բեմին վրայ, հարաւային անկիւնն երկու աստիճաններով վեր փոքրիկ մատուռ մը կայ, յանուն Ս. Մերկուրիոսի, այս մատուռն ալ եօս կանչառ մը խաչքարեր, որոց երկուքին վերնագրերն ասո կը դնենք :

« Կանգնեցան Ս. Նշանքս ի թուին խաւսուն Կոստանդին քահանային և ծնողաց իւրոց Վասլի քահանային և Անային ի Թվ· ՋԹ· (1454) · »

« Ս · Խաչս յիշատակ է Պաղտասարին և ծնողացն վթ և դուստրոյ ... : Գարմեաղ յիշատակ է Սիմոնին և ծնողացն Խաչատուրին և Մարիամին, ի Թվ · ՌԾԸ · (1609) · »

ՏՐԴԱՏ ՎՐԴ · Տ. Ղ.Ա.Յ.ԵԱՆ

Շարունակելի

ԳԻՏԱԿԱՆ ՋՐՕՍԱՆՔ

ՕՐԱՆՔ ԱՆԿՄԱՆ ՄԱՐՄՆՈՑ

Փայտեայ դրան մը ճեղքին վրայ հաստատեցէք սուր դանակի մը ծայրը՝ այնպէս որ եթէ հարուած մը տաք ճեղքին, դանակը ուղղակի դէմին խլնայ, եթէ անկման կէտին վրայ ընկոյզ մը դրուի, դանակը բարձր տեղէ մը վար խլնալով, պիտի կոտրէ ընկոյզը : Գտնելու համար այն կէտն ուր պիտի դրուի ընկոյզը, դանակին կոթը ջրով լուանալի մը վրայ դրէք որպէս զի լաւ մը թրջուի և երբ դաւաթը հեռացնէք, յայնժամ կաթիլ մը ջուր պիտի կաթէ : Ջրոյ կաթիլին ինկած կէտին վրայ դրէք ընկոյզը : Դրան պատկերին կը ցուցնէ թէ ինչ կերպիւ հարկ է փորձը կատարել [illegible] կալեալ արդիւնքը ձեռք բերելու համար :

Մարմնոց անկման ուղղութիւնը ապացուցանելու համար ուրիշ առաւել դիւրին և զուարճալուսիչ ձեղանակ մ'ևս կայ : Առէք մէճիտ մը և կապր մը թուղթ և կտրեցէք թուղթն ղրամին մեծութեամբ : Երկու առարկաներն ալ իրարու վրայ ձգեցէք . ի հարկէ մէճիտը թղթին կառչ պիտի հանի ի գետին : Իսկ եթէ թղթեայ չրջանակը դրամին վերի երեսին վրայ դնէք և այդ կերպով ձգէք ,

երկու առարկայներն ևս միևնոյն ժամանակին սիրտ դպչին գետինը։ Թուղթը, դրամին միջոցաւ, օդոյ ընդդիմակայութենէն վերջ կը մնայ։ Մարմնոյ կշիռն անկման մէջ դեր մը չկատարեր, օդոյ ընդդիմակայութիւնն է որ կուտայ մարմնոց այլեայլ արագութիւնները։ Ա մէթր երկայնութեամբ ապակեայ խողովակի մը մէջ եթէ երկու առարկան կշռոյ

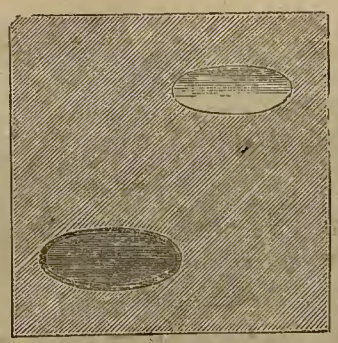

Թուղթը դրամին աջցատուած կ'իյնայ։

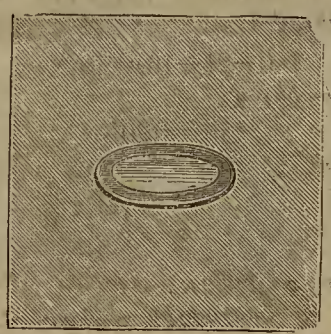

Թուղթը դրամին հետ միասին կ'իյնայ։

ոսկի մարմիններ դնենք, օրինակի աղաղաւ, կապարեայ դնդիկ մը և փետուր մը, ու խողովակին մէջ եղած օդը պարպելեմք օդահան մեքենային միջոցաւ և ապակեայ խողովակը դարձնելեմք, փետուրը եւ դնդիկը միևնոյն արագութեամբ վար սիրտ իյնան, որովհետեւ իրենց առջեւ օդոյ ընդդիմութիւն չկայ։

Լ. Նաթիւա Մ. Գ. ՄՕՋԵԱՆ

ՄԱՐԴԱՐՏԵԱՑ ՁԱՐԴԸ

Բարձրաստիճան կին մը իւր երկու աղջկանցն հետ մէկտեղ հրաւիրեալ էր հարսանիքի մը, զոր կը կատարէին անտառին մէջ, իշխանին ամառանոցը, ուստի համրայ ելան ծանր հագուած և դհարներով մարգարիտներով զարդարուած։

Երբ անտառը մտան, կառքը ահագին մայաւի մը քաշելով՝ անցաւ։ Ոստ մը աղջկան մէկուն մազերուն դպաւ և գլխի մարգարտեայ զարդը վրթիելով մարգարիտները ճամբուն վրայ ասդին անդին ճրուեցան։

Կառապանն՝ աղջկանց ազաղակները լսելով, կառքը անմիջապէս կայնեցուց։ Տիկինը, աղջիկներն ու ծառայները վար իջան և մէկ ժամէն աւելի աշխատեցան մայառներուն և խոտերուն մէջէն մարգարիտները գտնելու։ Երկու օրիորդները ուշ սիրտ հասնէին հարսանեկան ճաշին և խիստ կը վշտանային այս բանիս համար, երբ յանկարծ անտառին խորէն վայրահաս մը տեսան, որ շնչասպառ դէպ իրենց կը վազէր։

« Տիկնա՛յք, ըսաւ, ուշանալնուդ մի վշտանաք և Աստուծոյ փառք տուէք, վասն զի աւազակայ խումբ մը անտառին մէջ դարանի կեցեր, ձեր անցնելուն կ'սպասէ։ Ուզեցի այս վտանգն իմացնել ձեզ։ բայց մինչեւ հոս գալու համար սախսուելոյ հեռուներէն պատկիլ վասն զի աւազակներն անտառին մէջ ամէն կողմ տարածուած են։ Եթէ հոս կենալու ըսախսուած չըլլայիք, բոլորովին սիրտ կորզսպատուէիք, և դուդ կեանքերնիդ ալ վրայ տայիք։

Տիկինը առատաձեռնութեամբ վարձատրեց վայրահասը և կառավարին հրամայեց որ անմիջապէս ետ դառնայ, և աղջկանցն ըսաւ։

« Ո՛հ, սիրելի զաւակներս. Աստուած ո՛րպիսի խնամատարեամբ կ՚ուղղէ գործերը։ Ամենուն կեանքը կախուած է ելեւէջ մը մեռաքսեայ երիվարն, որուն վրայ չարուած էին մարգարէները։ Եթէ այդ երիվարը չի սրթեր, դուսյ ամենքս ալ մեռած լինէինք։ Սոյն դէպքին պատճառաւ ուշանալնիս թէև անախորժ երեւցաւ մեզ, սակայն մեծ երջանկութեան մը պատճառ եղաւ։ Ահա այսպէս մեծ ու փոքր բոլոր դժպատահութիւնք վերջն մեզ օգտակար կ՚ըլլան։ »

—

ԽՆԴԻՐՔ ԲՈՒԲԱՍՏԱՆԻ

—

Առաջարկեալ խնդիր

Թիւ 4 (Բնագատան թիւ 6)

—

Խ Ն Դ Ի Ր 7 ՐԴ

Երեք հոգի լաղնիք մը մնոնելով լուացուելէ յետոյ հարցուցին լաղնեպանին թէ՝ քանի՞ ղուրուշ պարտին վճարել։ Լաղնեպանը պատասխանեց. — Դրամարկղին մէջ որչափ ատակ որ գըտնէք՝ իւրաքանչիւրնիդ կրկնեցէք զայն և 40 ղուրուշ ետ առէք և ահա ամենքնիդ ալ վճարած պիտի ըլլաք։ Ամէն ոք լաղնեպանին առաջարկութեան համեմատ վճարելէ ետք մեկնեցաւ. այլ ո՛րքան մեծ եղաւ լաղնեպանին զարմանքն երբ անոնց մեկնելէն յետոյ, դրամարկղն պարապ գտաւ։

Արդ կ՚ուզենք գիտնալ թէ՝ դրամարկղին մէջ նախ քանի՞ ղուրուշ կար։

Կ. ՈՍԲԵՆ

ԼՈՒԾՈՒՄՆ 5 ՐԴ ԽՆԴՐՈՑ

Սեպենք x օխա 10 փարանոցէն, y օխա 20 փարանոցէն և z օխա 4 ղուրուշնոցէն առնէ, որուն ամէնքը պիտի արժէ 40 ղուրուշ. հետեւաբար խնդրոյն առաջին պայմանը կատայ մեզ հետեւեալ հաւասարութիւնը՝

$$\frac{x}{4}+\frac{y}{2}+4z=40 \qquad (1)$$

Եւ նոյնպէս, ըստ առաջադրութեան խնդրոյն, օխաներուն գումարն ալ պիտի լինի 40, ուրկէ երկրորդ հաւասարութիւնն ա՛լ կ՚ունենանք.

$$x+y+z=40 \qquad (2)$$

Նախ կը գտնենք այս երկու հաւասարութիւններոյ ալ x երուն արժէքը՝

(1) $\quad x=160-2y-16z$

(2) $\quad x=40-y-z$

(1) x-ի արժէքն երկրորդին մէջ փոխադրելով՝

$$160-2y-16z=40-y-z$$

ամիոփելով՝

$$15z=120-y$$

յորմէ՝

$$z=\frac{120-y}{15}$$

Արդ՝ z ամրողջ թիւ մը նկատելով, քանի որ համարիչին ա մասը՝ 120, 15ով բաժանելի է, պէտք է y մասն ալ y 15ով բաժանելի եղող թիւ մ՚ըլլայ և կամ հաւասար զրօի, այս վերջինը ըստ առաջադրութեան խնդրոյն անկարելի է, ուրեմն $y=15$, ուրկէ z-ի արժէքը կըլլայ 7, և $x=18$, և կամ $y=30$ ըլլալով, $z=6$ և $x=4$ կ՚ըլլայ.

Ուստի պարտք առնել

10 փարանոցէն 18 կամ 4 օխայ
20 » 15 » 30 »
4 ղուրուշնոցէն 7 » 6 »

Ա.Ճուտաճք լուծողաց

Ա.ձնուռւհի օր. Աշնիւ Սաղաթիկեան, Ադրիանուպոլիս։ — Պ. Համբարձում Գ. Զինոզեան, Գաղատիա։ — Պ. Տիգրան Պալըգճեան, Գասթէմունի։

Ա.յս տեսակ լուծմանց մէջ աւելի բացորոշ լինել հարկ է։

ԼՈՒԾՈՒՄՆ ԹԻՒ 10 ՀԱՆԵԼՈՒԿԻ

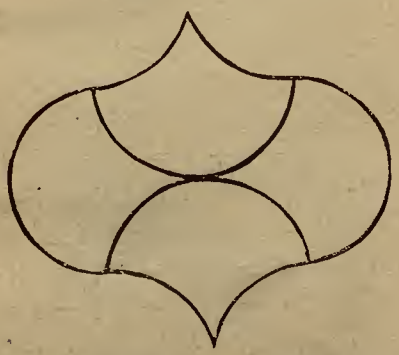

Մեծ. Խոսրով Խրիմեանպօլլուեան, Ուզուն Քէօփրիւ։ — Հայկ Կիւլպէնկեան, Մարզուան։ — Սամուէլ Ե. Մանուէլեան։

ԼՈՒԾՈՒՄՆ ԹԻՒ 11 ՀԱՆԵԼՈՒԿԻ

ԿԱՐԲ ԱՐԲ ԱՐ

Մեծ Մխիթար Քիւրքճեան, Սամսօն, — Հայկ Կիւլպէնկեան, Մարզուան։ — Մխիթար Քէչիճիպէեան, Խոսրով Ս. Աբրահամեան, Գարեգին Մ. Քըրաճեան, Յովսէփ Ց. Տօրիկեան, Սամուէլ Ե. Մանուէլեան, ի Մարզուան։ — Մարտիկ Կիւլիւճեան, Մալաթիա։

Ա.ղնիւ Պ. Տ. Մ. Պալըգճեան, ի Գասթէմունի, 8րդ հանելուկի լուծումիդ ճիշդ էր. նոյնպէս Պ. Զարէհ Թամահոջեան, ի Նիքսար, 3րդ խնդրոյ լուծումնդ ճիշդ էր։

ՀԱՆԵԼՈՒԿ 12

Երկու երկար հաստ կոթերով
Միայն մէկ հատ գլան կլոր ձեւով,
Թէ որ մարմինս երեք բաժնես՝
Կ'ըլլամ անթիւ միլիոնաւոր.
Եւ եթէ կ'ուզես գիտնալ որպէս
Ա.հա՛ քեզի ըսեմ՝ ինչպէս.
Թ'որ մէկ կողմէս կտրես, հանես
Կիսալուսին մ'ինձ կըպցուներես,
Միւս կողմէն ալ նոյնպէս կըտրես,
Ու դարձեալ զայն ինձ որ յարես՝
Կ'ըլլամ թուչնոյ պէս թեւաւոր,
Ոտքի վրայ գլան կայնած աղուոր։

ՀԱՆԵԼՈՒԿ 13

Ժամանակաւ ձեռքերս եռեւ՝
Կաշկանդեցին ու կապեցին,
Եռք ծունգի վրայ չոքեցուցին,
Մէկ մ'ալ գլխուս պինդ մը զարկին,
Որ վար նայիմ չտեսնեմ արեւ,
Զայնս ալ փոխեմ այնուհետեւ.
Ո՛վ ընթերցող իս ծուռ հընչէ՛,
Թ'երեւս նայես բան չ'իմանաս՝
Մի՛ բարկանար, ձեւս դիտէ՛,
Գոնէ երգէ՛ որ իս գտնաս։

Սոյն երկու հանելուկներն իմիասին և կամ զատ զատ առաջին անգամ լուծողին պիտի նուիրենք 100 այցաքարտ՝ իւր անունն տպեալ, իսկ միւս լուծողներուն 50ական հատ։

Միայն Հանդիսիս բաժանորդք իրաւունք ունին հանելուկները լուծելով նուէրն առանալու։

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ — ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
Տպագր. ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ — Պոլիս, Էսքի Զապթիէ ճատտեսի, թիւ 63

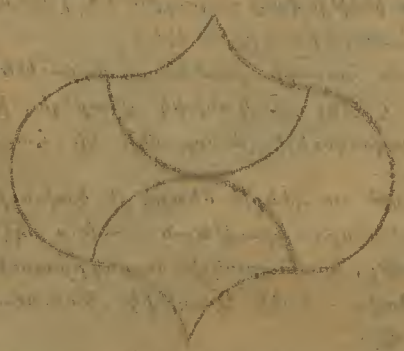

ԹԵՈՒԱՌՆԵՐ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Թարգմանիչ ԳՐԻԳՈՐ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

Հրատարակիչ ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Թղաւառներ պիտի բաղկանայ 10 հատորէ, որոյ չորրորդն արդէն ամբողջացած և ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ հատորն ալ հրատարակուեցաւ։

Թղաւառներու մէն մի հատորն պիտի բաղկանայ 160-240 երեսէ, և պիտի պարունակէ 10-14 գեղեցիկ պատկեր, որք ընտիր թղթի վրայ տպագրուած զատ պիտի ներառուին դրքին մէջ։

Տասն հատորի բաժանորդագրութեան գինն է 100 ղր. կանխիկ վճարելի, իսկ հրատարակուելէ յետոյ մէն մի հատոր 14 ղր.

Թերթ առ թերթ ձեռքէ չի ծախուիր։

Բաժանորդագրութեան համար պէտք է դիմել, հրատարակչին տպագրատունն, կ. Պոլիս, Էսկի Զապթիէ ճատէսի, թիւ 63։

Իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէիս.

ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Էսկի Զապթիէ ճատէսի, թիւ 63։

ԱԶԳ

Ժամանակէ մ'ի վեր Գալիացի նշանաւոր գիտնականին Բ. Վլիմալի «ԿՈՄՈ ՄՈՆՎԱԼ» անուն խիստ հետաքրքրաշարժ և հրահանգիչ գրքին թարգմանութեան ձեռնարկած էի։

Թէեւ ծանր և անբերելի թուեցաւ ինձ այն դժար ձեռնարկն, սակայն վստիք մ'ունենալով փորը ինչ՝ ազատութիւն մ'ունենալ գրական տպարիզին մէջ, յանձնառու եղայ մանաւանդ քանի մը բարեկամներու խրախոյսներէն դրդեալ, ի գլուխ հանել թարգմանութիւն մը՝ որ ծանր էր նորավարժ գրչիս համար։

Բաւական դժուարութիւններու հանդիպելէ ղինի, հուսկ ուրեմն այսօր զայնս լրացնելու բարեբաղդութիւնն ունեցայ։

Գործիս առաջին հատորն արդէն լրացած լինելով ի մտոյ հրատարակութեան պիտի յանձնեմ, իսկ երկրորդ հատորն ալ արդէն մամլոյ տակ լինելով մաս առ մաս պիտի յանձնուի վաճառատան։

Գինն է երկու հատորի բաժանորդագրութեան համար $3/4$ քառորդ մէճիտիէ։

Բաժանորդագրութիւնք յառաջիկայ

Գաւառաց համար երկու հատորին բաժանորդագրութեան գինն է թղթատարութեան ծախքն ի միասին 1 մէճիտիէ։

Կը վաճառուի Զմիւռնիա, Բուզու օղլու խանին վերնայարկը, թիւ 2. իսկ Պոլիս, Բուրաստան Մանկանցի խմբագրատունը, Էսկի Զապթիէ ճատէսի, թիւ 63։

ՅՈՎՀ. Խ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ

Կը հրատարակուի տարի առ տարի 16 երեսէ բաղկացեալ 15 օրը միանգամ Տարեկան գինն է՝ կանխիկ 2 արծաթ մէճիտ Պոլսոյ համար։ — Գաւառաց համար 45 դահեկան։ 4 րուբլի Ռուսաստանի համար։ — Մէն մի տետրակին գինն է 100 փարայ։

Բաժանորդագրութեան տեղերն են՝ կ. Պոլիս Էսկի Զապթիէ ճատէսի, Թիւ 63. Բարեպաշտի խմբագրատունը. — Կամուրջի գլուխ՝ Ջրաւաճառ Պօղոս և Յակոբ ազային խանութները։

Ադրիանուպոլիս. — Ա. Մ. Էֆ. Սըվաճեան.
Աղեքսանդրիա.—Արժ. Ղեւոնդ Քհնյ. Փափազեան
Ատարազար. — Յովհ. Եփ. Յարութիւնեան.
Դահիրէ. — Յառաջդիմասէր ընկերութիւն.
Երզնկա. — Մեծ. Մխիթար Եփ. Ալտուրեան.
Զմիւռնիա. — Պ. Հրանտ և Մ. Մամուրեան.
Թիֆլիզ. — Մեծ. Խոճ. Աղբիւր Հանդիսի.
Մանիսա. — Մկրտիչ Էֆ. Գերձակեան.
Մարսուան. — Յ. Թ. Էֆ. Գալաեան.
Նիկոմիդիա. — Յակոբ Էֆ. Տէր Ալազեան.
Իօսոսթոյ. — Ռուբէն Էֆ. Գօլանճեան.
Սամսոն. — Միհրան Էֆ. Փիւրքճեան.
Սեբաստիա. — Նշան Էֆ. Թահմիզճեան.
Սիմֆերօբօլ.—Արժ. Օգսենտիոս Քհնյ. Կոպչակճեան.
Տրապիզոն. — Նշան Էֆ. Գալայճեան.
Օրոտու. — Գէորգ Էֆ. Կիւլեան.